

فصلنامه مطالعات فرهنگی - دفاعی زنان

سال سوم، شماره ۱، تابستان ۱۳۸۶

معیارهای ارزیابی سایتهای فارسی زبان تخصصی زنان

* محسن حاجی زین العابدینی

** عبدالرسول خسروی

چکیده

اینترنت گسترش فراوان و نفوذ بسیاری در زندگی روزمره و فعالیت‌های علمی و پژوهشی جوامع امروزی پیدا کرده است. به اعتقاد صاحب‌نظران، اگر سه بعد اصلی فعالیت‌های اطلاع‌رسانی یعنی تولید و نشر، سازماندهی و اشاعه اطلاعات را در نظر بگیریم و آنها را با محیط اینترنت منطبق کنیم، نتیجه می‌گیریم که اینترنت در بعد تولید و نشر اطلاعات بسیار قدرتمندتر از دو بعد دیگر یعنی سازماندهی و اشاعه اطلاعات ظاهر شده است. دلیل این موفقیت، تسهیلات فراوان اینترنت برای تولید و افزودن اطلاعات به آن است. به گونه‌ای که هر کس در هر کجای جهان با هر دانشی قادر است سایتی طراحی کرده و اطلاعات مورد نظر خود را اعم از صحیح یا ناصحیح در آن وارد نماید. این سهولت در تولید اطلاعات باعث شده است که اطلاعات ضعیف و بعضاً نادرست نیز در محتوای اینترنت راه پیدا کنند. همچنین از بعد امکانات و ویژگی‌های ظاهری سایت‌ها نیز مشکلات بسیاری در سایت‌های اینترنتی ملاحظه می‌شود. بر همین اساس، در این پژوهش با هدف ارزیابی سایت‌های تخصصی زنان در محیط اینترنت و ارائه الگویی برای طراحی این سایت‌ها، در قالب سیاهه واری (Check list) الگویی برای ارزیابی سایت‌های تخصصی زنان در محیط اینترنت که دارای رسم‌الخط فارسی هستند ارائه خواهد شد. با استفاده از سیاهه واری، کاربران، پژوهشگران و متخصصانی که از سایت‌هایی با موضوع زنان استفاده می‌کنند، قادر خواهند بود این منابع اطلاعاتی را ارزیابی کرده و از بین آنها سایت‌های ارزشمند و علمی را تشخیص داده و مورد استفاده قرار دهند.

کلید واژگان:

وبسایت‌های زنان، ارزیابی، سیاهه واری

* عضو هیأت علمی مرکز اطلاعات و مدارک علمی کشاورزی zabedini@yahoo.com

** عضو هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی بوشهر khosraviar@yahoo.com

۱- مقدمه

اینترنت ابزاری است که بازیابی سریع و آسان اطلاعات را فراهم کند و بدین سبب از سوی کاربران بسیاری مورد استفاده و استناد قرار می‌گیرد. کاربران معمولاً بدون توجه به معیارهای ارزیابی انتقادی، هر آنچه در اینترنت بازیابی می‌شود معتبر می‌شمارند و در مطالعات تحقیقاتی خویش مورد استفاده و استناد قرار می‌دهند (Case, 2003). نظر غالب کتابداران و اعضای هیأت علمی آن است که استناد در تحقیقات دانشجویی به سمت منابع اینترنتی رفته و دانشجویان بر استفاده از این منابع بسیار تأکید دارند. (Davis, 2002 به نقل از Tilloston, 2003-4) یافته‌های تولپانن^۱ نشان می‌دهد که ۹۲/۵ درصد از دانشجویان ورودی زبان انگلیسی، اطلاعات موجود در اینترنت را معتبر می‌دانند و این در حالی است که ۵۲/۵ درصد از آنان اطلاعات بازیابی شده را هرگز ارزیابی نمی‌کنند. (Tilloston, 2003-4 نقل از Tolpannan, 1999) رشد اینترنت شگفت‌آور شده است و با توجه به تحقیق میدانی در سال ۱۹۹۶ این رشد تصاعدی همچنان ادامه دارد و تخمین زده شده که شبکه از نظر اندازه و حجم هر ۱۲ تا ۱۵ ماه دوبرابر می‌شود. به طور تقریبی تا اگوست ۱۹۹۵، ۱۰۰/۰۰۰ وب سایت وجود داشته، و این تعداد در اگوست ۱۹۹۶ به ۵۳۷۰۴۱ رسیده است. از آنجایی که هر پایگاه قادر است صفحات وب را در خود داشته باشد، صفحات وب روز به روز افزایش می‌یابند. سهولت دسترسی به سایت‌های تخصصی زنان سبب شده که اغلب کاربران این سایت‌ها با مراجعه به آنها اطلاعات مورد نیاز خود را از این طریق به دست آورند و در این بین نکته‌ای که کمتر مورد توجه قرار گرفته مسئله صحت و اعتبار کیفیت اطلاعات موجود در این سایت‌هاست. زیرا بسیاری از محققان و دانشجویان و کاربران تخصصی این سایت‌ها بدون توجه به اعتبار و کیفیت منابع اینترنتی از این منابع برای فعالیت‌های تحقیقاتی استفاده می‌کنند. این کاربران در سیل عظیمی از اطلاعات غرق می‌شوند و عمدتاً توانایی گزینش منابع اطلاعاتی با کیفیت را ندارند و ما بعنوان متخصصان اطلاع‌رسانی باید بسیار نگران این مسئله

باشیم. کیفیت یا میزان اعتماد کاربر به یک پایگاه اطلاعاتی موجود بر روی دیسک فشرده و پایگاه موجود در اینترنت تفاوت چشمگیری وجود دارد. چه بسا، ممکن است کاربر نهایی ضرورت تأمل در نتایج را درک نکند و به بیراهه رود، در نتیجه تحقیقات و پروژه‌هایی که نتایج نادرست و دروغین را ارائه می‌دهند تولید خواهد شد. بنابراین ارزیابی سایت‌های تخصصی زنان از نظر کیفیت منابع اینترنتی ضروری است که باید بیش از پیش مورد توجه قرار گیرد.

۲- ضرورت ارزیابی اطلاعات در عصر اطلاعات

آدمی برای رفع نیاز اطلاعاتی خویش به دنبال کسب اطلاعات است. وی از اطلاعاتی که دریافت می‌کند برای تصمیم‌گیری‌ها و ارتقای دانش خویش بهره می‌برد. تصمیم‌گیری زمانی ارزشمند است که بدرستی صورت پذیرد. نباید چنین پنداشت که تمامی اطلاعات کسب شده از صحت و اعتبار لازم برای دخیل شدن در تصمیم‌گیری‌ها برخوردارند. در اینجا است که اهمیت ارزیابی اطلاعات رخ می‌نماید. از طرفی جامعه اطلاعاتی در عصر اطلاعات، ضرورت‌های دیگری را نیز تحمیل می‌کند:

- جهانی شدن و ارزش اطلاعات

یکی از نتایج بحث جهانی شدن، افزایش ارزش اطلاعات به عنوان معیار توسعه‌یافتگی و خمیرمایه توسعه پایدار ملت‌هاست. لذا روزبه‌روز بر ارزش اطلاعات افزوده می‌شود.

- رشد تکنولوژی و آلودگی اطلاعات

رشد سریع شبکه‌های اطلاعاتی، روند اشاعه اطلاعات را تسهیل نموده، متخصصان موضوعی راحت‌تر از گذشته به تبادل اطلاعات می‌پردازند و چرخه تولید علم سریع‌تر از گذشته در جریان است. در نتیجه، آلودگی اطلاعات روزبه‌روز افزایش و طول عمر مفید آن کاهش می‌یابد.

- اطلاع‌گرایی و جامعه اطلاعاتی

مفهوم جامعه اطلاعاتی در حال شکل‌گیری است. در جامعه اطلاعاتی کلیه تصمیم‌گیری‌ها بر مبنای اطلاعات صورت می‌گیرد و سرعت دسترسی به اطلاعات روزآمد، صحیح و معتبر، ارزشمند است. کاربران از میان انبوه اطلاعات تولید شده بر مبنای نیاز اطلاعاتی خویش به انتخاب دست می‌زنند و به تصمیم‌گیری‌های مفید و به موقع می‌پردازند. (حسن‌زاده)

- کاربر نهایی و مهارت‌های اطلاع‌یابی:

مفهوم ارتباطات بی‌سیم، کاربران را از محدودیت‌های زمانی و مکانی خارج ساخته و رفتار اطلاع‌یابی را به حریم خصوصی آنها کشانده است. مفهوم کاربر نهایی شکل گرفته و کاربران بدون یاری کتابداران به رفع نیازهای اطلاعاتی خویش می‌پردازند. در این صورت، نیاز به آموزش‌های پیچیده‌تری جهت ارتقای سطح مهارت‌های اطلاع‌یابی احساس می‌شود.

۳- وب‌سایت‌های تخصصی زنان

وب‌سایت‌های تخصصی زنان، مجموعه‌ای از صفحات موجود در شبکه جهانی وب هستند که ممکن است افراد یا سازمان‌های مختلف تجاری، علمی، موضوعی، ملی، بین‌المللی و ... دربارهٔ مباحث مربوط به زنان یا از طرف زنان یا هر گروه دیگر ایجاد و پشتیبانی شوند. وب جهانی یک فناوری شبکه‌ای بسیار پیچیده است که اخیراً چند صد میلیون صفحه وب و میلیون‌ها کاربر، از این فناوری استفاده می‌کنند. هر روز استفاده‌کنندگان این صفحات به منظور یافتن مناسب‌ترین مرتبط‌ترین و روزآمدترین اطلاعاتی که نیاز دارند، به جستجو در وب می‌پردازند. در شبکه جهانی وب، استفاده‌کنندگان به وسیلهٔ راهنماهای صفحه به صفحه و پیوندهای موجود، به کاوش می‌پردازند. محتوای صفحات مرتبط با این پیوندها، معمولاً برخی اطلاعات را در غالب متن‌ها یا تصاویر به استفاده‌کنندگان ارائه می‌دهد.

طرح یک وب‌سایت از سه قسمت اصلی تشکیل شده:

۱- سرصفحه وب‌سایت (Header)

۲- بدنه اصلی

۳- تهستون (پایین صفحه وبسایت)

با بررسی تمام این بخش‌ها می‌توانیم پاسخ سؤالات زیر را پیدا کنیم:

- پدید آورنده وبسایت کیست؟

- زمان تأسیس سایت کی می‌باشد؟

- پشتیبان سایت کیست؟

- مخاطبان احتمالی وبسایت چه کسانی هستند؟

بیشتر وبسایت‌ها به منظور ایجاد ارتباط و تعاملات لازم، اجازه ارتباط الکترونیکی را برای استفاده‌کنندگان فراهم می‌کند. پیشرفت کیفیت وبسایت‌ها، بر اساس عکس‌العمل‌های گوناگون استفاده‌کنندگان و ارتباط استفاده‌کنندگان با تهیه‌کنندگان اطلاعات، تداوم می‌یابد (Dochartaigh, p.251.2002)

۴- ضرورت ارزیابی سایت‌های تخصصی زنان

از دیرباز تا امروز که در عصر اطلاعات به سر می‌بریم همواره ارزیابی اطلاعات و تقویت تفکر انتقادی مطرح بوده است. عصر اطلاعات نه تنها از ضرورت آن نکاسته بلکه بر ضرورت آن افزوده است. محتوای اطلاعاتی ممکن است در هر قالبی قرار گیرد.

در انواع رسانه‌ها صرف‌نظر از نوع محمل، محتوای اطلاعات مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. صفحه وب سندی چند رسانه‌ای است که در محمل جدید اطلاعاتی یعنی وب قرار گرفته است. موتورهای جستجو با نمایه‌سازی صفحات وب، بازیابی اطلاعات را در این محیط میسر می‌سازند. اما محیط مجازی وب ویژگی‌هایی خاص دارد که آن را از سایر رسانه‌ها متمایز می‌کند. به بیانی، محیط مجازی وب بر محتوای اطلاعاتی تأثیر می‌گذارد. لذا به صورت اختصاصی به بیان ضرورت ارزیابی این گونه منابع پرداخته می‌شود:

- صفحات وب به سادگی ایجاد می‌شوند.

- دریافت دامنه و URL آسان است. حتی دامنه‌هایی که به ظاهر نشانگر مشخصه‌های خاصی چون edu، org و ... هستند با پرداخت مبلغ ناچیزی واگذار می‌شوند.
- هر صفحه ایجاد شده بدون هیچ محدودیتی از سوی موتورهای جستجو نمایه و آماده بازیابی می‌شود.
- این صفحات می‌توانند یکی از منابع اطلاعاتی محسوب شده و مبنای استناد قرار گیرند.
- بر محتوای سایت‌ها و نوع اطلاعات ارائه شده در آنها نظارتی وجود ندارد و به بیانی هر گونه اطلاعاتی از طریق صفحات وب رایج می‌شود.
- اطلاعات در این صفحات بدون هیچ گونه فیلتری و بدون توجه به ویژگی‌های کاربران در دسترس گروه‌های مختلف قرار می‌گیرد.
- داوری آن‌گونه که در مورد منابع چاپی مطرح است، در این دست از منابع به چشم نمی‌خورد.
- دنیای مجازی ارتباطات مبتنی بر وب، اعتمادپذیری را کاهش می‌دهد. چرا که هویت طراحان صفحات وب می‌تواند پنهان و اطلاعات رایج شده از سوی آنها کاملاً ساختگی باشد.
- اطلاعات رایج شده در صفحات وب ناپایدار است.
- اطلاعات ارائه شده در وب از نظر محتوایی گاه بیهوده و بالقوه خطرناک و گمراه‌کننده است.
- به علت آلودگی بیش از حد اطلاعات در وب، میزان خطای بازیابی‌ها بسیار زیاد است. نتیجه این آلودگی سرریز اطلاعات است و برای رسیدن به نتیجه مطلوب، باید به گزینش دست زد.

- به علاوه روش‌های نمایه‌سازی در وب، از کارآیی لازم برخوردار نیستند و همواره بخش مفیدی از وب به صورت «وب پنهان» باقی می‌ماند.

شاید بتوان با استفاده از روش جستجوی پیشرفته بر غنای محتوایی اطلاعات بازیابی شده افزود، اما در هر صورت در نمایه‌سازی وب، روابط معنایی آن‌گونه که شایسته است مدنظر نیست و چه بسا موارد بازیابی شده با اطلاعات مورد نظر سازگاری نداشته باشد. حتی با این فرض که موتور جستجو نمایه‌سازی را بدرستی انجام داده باشد، طراحان وب در طراحی خویش ابردادها را مدنظر داشته باشند و موارد بازیابی شده با هم مرتبط نیز باشند، لازم است که کاربران مطالب بازیابی شده را با دیدی انتقادی مورد ارزیابی قرار دهند و به این ترتیب بر اعتبار استناد خویش بیفزایند. لذا کاربران چه به عنوان اعضای جامعه اطلاعاتی در عصر اطلاعات و چه به عنوان مراجعان ساده کتابخانه‌های قرون وسطی هیچ‌گاه حق ارزیابی منتقدانه را از خود سلب نکرده‌اند. ساختار ارائه اطلاعات چه چاپی باشد، چه میکروفیلم و چه ابزارهای دیجیتالی، کاربران همواره معیارهایی را در ارزیابی‌های خویش به کار می‌برند. در مورد منابع الکترونیکی و آنچه در شبکه‌های پیوسته اشاعه می‌یابد ضرورت ارزیابی نه تنها کاهش نمی‌یابد بلکه پررنگ‌تر خواهد شد و تابع معیارهای ویژه‌ای است. کیفیت اینترنت را با سه مقوله کیفیت فن‌آوری شبکه، کیفیت نرم‌افزار و کیفیت منابع اطلاعاتی می‌توان تبیین کرد. این مقولات منطبق با سه عامل عمومی کیفیت اطلاعات است که کلاوسن بیان می‌کند. کلاوسن^۱ عوامل کیفیت اطلاعات را کیفیت «تحویل» کیفیت «طراحی» و کیفیت «تولید» برمی‌شمرد.

۱- هلکه کلاوسن، کیفیت اطلاعات عاملی در بکارگیری اینترنت در کتابخانه‌های پژوهشی. ترجمه فاطمه فهیم‌نیا در فراگام‌هایی در اطلاع‌رسانی. در گزیده مقالات نوزدهمین کنفرانس بین‌المللی اطلاع‌رسانی پیوسته (۷-۵ سپتامبر ۱۹۹۵، لندن) (تهران: مرکز اطلاع‌رسانی و خدمات علمی جهاد سازندگی): ۱۰۷

تعداد بسیار کمی از تولیدات چاپی وجود دارند که بدون بازبینی و ویرایش دقیق ادبی به بازار راه می‌یابند. دقت در بررسی تا این درجه معمولاً در انتشاراتی که روی شبکه فرستاده می‌شود، مصداق نمی‌یابد. در واقع بسیاری از اسنادی را که برای استفاده عموم در شبکه اینترنت قرار می‌گیرد کسی جز نویسنده پیشتر آن را نخوانده و این طبیعت توزیع الکترونیکی با هزینه پایین است.

با توجه به شرایط خاص وب هر شخصی با داشتن ابزار لازم می‌تواند روی وب اطلاعاتی را منتشر کند که "ویراستاری" و "داوری" روی آن صورت نگرفته باشد. بنابراین می‌توان گفت که بدون ارزیابی کیفی این منابع نمی‌توان به کیفیت اطلاعات موجود در آنها پی برد. زیرا هیچ‌گونه استاندارد و مقدماتی برای نشر مطالب روی وب وجود ندارد و انتشار مطالب روی وب را نویسندگان آنها به سادگی انجام می‌دهند.

به هر ترتیب، "کیفیت" به عنوان یک هدف در اطلاعات وب مستلزم یک فرایند مستمر برنامه‌ریزی، تحلیل، طراحی، اجرا و توسعه است تا اطمینان حاصل شود که اطلاعات موجود نیازهای بهره‌گیران را هم از نظر محتوا و هم ابزار تعامل برآورده می‌سازد. (<http://www.ibiblio.org>)

با توجه به انفجار استفاده از اینترنت و استقبال مردم در استفاده از این شبکه از یک طرف و عدم اعتماد به کیفیت منابع تولید شده از طرف دیگر باید راهکارهایی برای تشخیص و ارزیابی منابع اینترنتی مورد استفاده قرار گیرد. در صورت عدم استفاده از چنین معیارهایی، شبکه جهانی وب واژگون شده و به شبکه چندرسانه‌ای بی‌فایده‌ای تبدیل می‌شود.

ابزارهای بازیابی در وب نیز در مورد تشکیل منابع با کیفیت کمک چندانی نمی‌کنند، به عنوان مثال در موتورهای کاوش که جستجو عمدتاً بر اساس کلید واژه صورت می‌گیرد نه بر اساس جستجوی مفهومی؛ بسیاری از نتایج کاوش نامرتبط با حجم بازیابی بسیار بالا همراه بوده و "ضریب دقت" آن نیز پایین است. از دیگر مشکلات موتورهای

کاوش در این زمینه می‌توان به امکانات بسیار کم آنها برای تشخیص کیفیت منابع اطلاعاتی "نمایه شده" اشاره کرد و به همین دلیل اطلاعات بازیابی شده این ابزار از مطلوبیت بسیار پایینی برخوردار است. آشنایی با امکانات جستجو در هر موتوری تا اندازه‌ای می‌تواند به بازیابی اطلاعات با کیفیت منجر شود.

۵- معیارهای ارزیابی صفحات وب

تاکنون نویسندگان مختلف معیارهایی برای ارزیابی منابع اینترنتی تدوین کرده‌اند و هر کدام به جنبه‌های مختلفی از ویژگی‌های یک سایت مفید اشاره کرده‌اند. اما ارزیابی کیفی منابع اینترنتی بخصوص سایت‌های تخصصی "زنان" بحث خاص‌تری است که به راحتی جنبه‌های دیگر ارزیابی منابع نیست. ارزیابی "کیفیت" فرایندی سراسر است نیست که بدان طریق بتوان وجود یا عدم وجود ویژگی‌ها یا قابلیت‌های مختلف را تعیین کرد، بلکه ارزیابی کیفیت فرایندی پیچیده است که در صدد تعیین دامنه وسیعی از مسائل میان رابطه‌ای می‌باشد. ارزیابی کیفیت هر منبعی به نیاز اطلاعاتی فرد و ماهیت منبع مورد ارزیابی بستگی دارد. اما می‌توان با ارزیابی قابلیت‌های یک منبع جهت برآوردن نیازهای معین و نامعین کاربر کیفیت آن را ارزیابی کرد. (آیسون کوک)

عواملی که در ارزیابی کیفیت سایت‌های تخصصی زنان مورد استفاده قرار می‌گیرد به شرح ذیل می‌باشد:

۱-۵- ارزیابی و شناسایی اهداف وب‌سایت‌های تخصصی زنان

هدف هر منبع مقاصد آن را نشان می‌دهد، آیا هدف منبع بازیابی شده مشخص است، مخاطبان سایت و محدودیت‌ها نیز باید در هدف سایت ذکر شود. مواردی که در شناسایی هدف سایت باید توجه داشت عبارت‌اند از:

- آیا اطلاعاتی درباره هدف مورد نظر سایت ذکر شده است.

- مقاصد و اهداف منبع چیست؟

- منبع در چه سطحی است؟
- پوشش مورد نظر منبع چگونه است؟ آیا محدودیتی برای آن وجود دارد؟
- مخاطبان مورد نظر سایت چه کسانی هستند؟
- آیا گروه کاربرانی که سایت برای آنها طراحی شده توانایی برقراری ارتباط و دسترسی به منبع را دارند.

۲-۵- ارزیابی و تعیین میزان پوشش موضوعی و دامنه اثر وبسایت‌های تخصصی

زنان

برای تعیین میزان مفید بودن هر منبع اطلاعاتی، اغلب زمینه موضوعی تحت پوشش آن از مهم‌ترین عوامل به شمار می‌رود. عوامل تأثیرگذار بر پوشش یک منبع عبارت‌اند از زمینه موضوعی و انواع منابع تحت پوشش، جامع بودن پوشش در یک زمینه معین، تنوع زمینه‌های موضوعی مختلف تحت پوشش (دامنه پوشش). همان‌طور که میزان پوشش اطلاعات گذشته‌نگر در یک منبع اطلاعاتی بر جامع بودن آن تأثیر می‌گذارد و ممکن است بر مفید بودن آن نیز اثر بگذارد. در مجموع از دو دید قابل بررسی است:

الف - بررسی پوشش متن وبسایت: آیا صفحات وب انتشار یافته متن کامل اثر است یا خلاصه و چکیده‌ای از آن است؟ آیا پدیدآورنده به اندازه کافی به موضوع مورد نظر پرداخته است؟ آیا محدوده بحث مشخص است؟ آیا عنوان سرفصل‌ها واضح و مشخص‌اند؟ آیا در متن اثر اصطلاحاتی وجود دارند که استفاده کننده مورد نظر با آنها بیگانه باشد؟ آیا محتوای اثر دربرگیرنده اهداف در نظر گرفته شده برای اثر می‌باشد؟ آیا موضوع‌های ارائه شده در متن در غالب نظم و ترتیب خاصی هستند؟ از نظر پوشش زمانی اثر مربوط به چه سالهایی است؟ آیا اثر شامل اطلاعات مناسب در حیطه موضوعی که استفاده کننده در مورد آن تحقیق می‌کند هست یا نه؟ (هدف پدیدآورنده در مورد

مخاطب‌های اثر موردنظر است) آیا موتورهای جستجوی مناسبی فراهم شده است؟ آیا همه اطلاعات موجود، نمایه شده است؟

ب - بررسی پوشش صفحات وب: آیا توصیفی از مضمولات سایت ارائه شده است؟ آیا پیوندهای موجود همه مضمولات سایت را دربرمی‌گیرد؟ آیا پیوندهای برقرار شده با موضوع پرداخته شده مرتبط هستند؟ نحوه استفاده از اطلاعات به چه شکل است؟

۳-۵- بررسی صحت اطلاعات موجود در وبسایت‌های تخصصی زنان

منظور از صحت، درست بودن حقیقی اطلاعات است، در ارزیابی صحت اطلاعات باید به عوامل زیر توجه داشت:

- آیا اطلاعات موجود در منبع اطلاعاتی حقیقتاً صحیح است؟
 - آیا اطلاعات بر مبنای یک پژوهش ارائه شده است؟
 - آیا به منابع چاپی ارجاعاتی داده شده است؟
 - آیا منبع اطلاعات از یک فرایند کنترل کیفیت نظیر داوری و یا ویرایش گذر کرده است؟

- آیا در منبع، تعصب سیاسی، ایدئولوژیکی و جز آن وجود دارد؟
 - آیا اشتباه املائی، گرامری و چاپی در منبع وجود دارد؟
 - عنوان اثر چیست؟
 - آیا عنوان اثر با محتوای ارائه شده مرتبط است؟
 - آیا این اثر بازخوانی یا ویرایش شده است؟ چه کسی این کار را انجام داده است؟
 - آیا امکان پرینت اطلاعات وجود دارد؟
 - آیا منبع موثقی وجود دارد که بگوید این اطلاعات درست است؟

۴- آیا پدیدآورنده، لیست منابعی را که در تهیه اطلاعات خود از آن استفاده کرده در معرض قرار داده است؟

- آیا کتابنامه اطلاعات موجود است؟

۴-۵- عینی بودن اطلاعات موجود در وبسایت‌های تخصصی زنان و بیطرفی پدیدآورنده در اظهارات موجود در وبسایت‌ها از دو جنبه مهم عینی بودن متن اثر و عینی بودن انگیزه قابل بررسی است:

الف - عینی بودن متن اثر: آیا متن منعکس کننده دیدگاه‌ها و تعصبات خاص است؟ آیا لحن استفاده شده در متن اثر فتنه‌انگیز و عصبانی کننده است؟ آیا اعلان یا آگهی در متن اطلاعات این صفحات وب وجود دارد؟ اگر اعلانی در متن اثر وجود دارد این آگهی قابل تفکیک از متن اصلی می‌باشد یا خیر؟

ب - عینی بودن انگیزه: هدف و قصد پرداختن به این صفحات وب چیست؟ آیا برای جاسوسی است؟ برای فروش محصولات، تبلیغ یا القای ایده‌ای خاص است؟ برای سرگرمی و تفریح است؟ یا تشویق کردن؟ اطلاعات موجود چرا نوشته شده و مخاطب این اطلاعات چه کسانی هستند؟ (وب می‌تواند به عنوان بلندگوی تبلیغاتی سازمان یا شخص خاصی مورد استفاده قرار گیرد) آیا به استفاده‌کنندگان در مورد مطالب مجادله‌انگیز یا ناشایست هشدار داده می‌شود؟

۵-۵- بررسی مسائل مربوط به نشر آثار موجود در وبسایت‌های تخصصی

زنان

متن موجود در چه تاریخی منتشر شده و آخرین تاریخ روزآمد شدن آن کی بوده است؟ آیا مطالب ارایه شده روزآمد هستند یا قدیمی شده‌اند؟ اگر متن حاضر روزآمد شده تغییرات در کدام قسمت‌ها بوده است؟ آیا مطالب موجود جاری هستند؟ گردآوری اطلاعات در چه تاریخی بوده است؟ آیا پیوندهای موجود در متن فعال هستند یا مربوط

به پیوندهای مرده هستند؟ (یکی از مسائل بررسی روزآمد بودن در صفحات وب و بررسی کار کردن و فعال بودن پیوندهاست) آیا در مورد روزآمد شدن سایت موجود، آگاهی داده می‌شود؟

۶-۵- طراحی و تنظیم صفحات وب

نام و نشانی سایت چیست؟ چه فرد، سازمان یا گروهی این سایت را حمایت می‌کنند؟ آیا سایت آدرس ثابتی دارد یا آدرس آن تغییر کرده است؟ یو.آرال این صفحات وب چیست؟ (توجه به یو.آرال در آدرس از این نظر مهم است که با توجه به آن تا حدودی نوع سایت از لحاظ علمی، تجاری و غیره مشخص می‌شود) آیا صفحات وب مربوط به این سایت، سریع باز می‌شوند یا انتقال اطلاعات وقت زیادی می‌برد؟ آیا سایت مورد نظر همیشه قابل دسترسی است یا در روزها یا ساعت‌های خاصی به دلایل مختلف مثل زیادی بار استفاده‌کنندگان یا تعطیلی‌ها دچار مشکل می‌شود؟ آیا توضیحی در مورد سطح تردها و ارتباط‌های برقرار شده با سایت وجود دارد؟ آیا این صفحات وب برای خواندن و استفاده ساده در نظر گرفته شده است؟ آیا منابع دیداری - شنیداری به کار رفته در این صفحات وب موجب تقویت اثر می‌شوند؟ آیا استفاده‌کننده را از متن اصلی منحرف می‌کند و جانشین متن اصلی در ذهن استفاده‌کننده می‌شود؟ آیا طراحی صفحات زمینه در این اثر با متن اصلی همخوانی دارد؟ آیا گرافیک‌ها و نمادهای به کار رفته به وضوح و قابل استفاده بودن کمک می‌کند؟ آیا درباره با تصاویر موجود، متنهای توضیحی وجود دارد؟ رنگ‌های استفاده شده برای چشم آزاردهنده نیست؟ گرافیک و تصویرهای به کار رفته ارتباط منطقی با موضوع اصلی دارند؟ کارکرد پیوندها به چه صورت است؟ آیا در انتهای صفحه‌ها، پیوندی برای بازگشت به ابتدای صفحه و برعکس آن وجود دارد؟ در هر صفحه وب موجود پیوندی برای بازگشت به صفحه اصلی وجود دارد؟ آیا در صفحه اصلی پیوند، توضیحی وجود دارد؟ آیا استفاده‌کننده برای دیدن اطلاعات مورد نیاز به

نرم افزار خاصی نیاز دارد؟ اگر پاسخ مثبت است آیا تمهیداتی برای دریافت این نرم افزار در نظر گرفته شده است؟ آیا این سایت یک سایت تجاری است که برای گرفتن اطلاعات از آن باید هزینه ای پرداخت کنیم؟ اگر پاسخ مثبت است، تمهیداتی برای پرداخت هزینه در نظر گرفته شده؟ اگر سایت تجاری است آیا هزینه در نظر گرفته شده مناسب است؟ اگر در اطلاعات محرمانه خللی ایجاد شود امنیتی برای محفوظ ماندن آن وجود دارد یا خیر؟

۷-۵- ارزیابی روزآمدی منابع اطلاعاتی موجود در وبسایت های تخصصی

زنان

روزآمدی یک منبع، به چگونگی روزآمد کردن آن اشاره دارد. روزآمدی منابع اطلاعاتی از عوامل مهمی هستند که انگیزه لازم را برای جستجوی اطلاعات در اینترنت به کاربر می دهند. روزآمدی اطلاعات عامل مهمی به حساب می آید، زیرا اطلاعات غیر روزآمد ممکن است غیرمفید و حتی نادرست یا گمراه کننده باشد. عواملی که در روزآمدی و نگهداشت یک منبع اینترنتی باید در نظر گرفته شود عبارتند از پاسخ صحیح به این پرسش ها.

- آیا تاریخ مشخصی برای اطلاعات وجود دارد. تولید منبع در قالب چاپی یا در اینترنت در چه تاریخ بوده است.
- آیا اطلاعات روزآمد شده است؟ آخرین تاریخ روزآمدی چه زمانی بوده است؟
- آیا خط مشی مربوط به فاصله زمانی روزآمد کردن اطلاعات بیان شده است؟
- آیا نگهداشت سایت بخوبی انجام شده است؟
- سازمان یا فردی که میزبانی سایت را به عهده دارد، آیا در نگهداری و تداوم سایت متعهد است؟

- آیا خط مشی نگهداشت منبع اطلاعاتی بیان شده است؟

۸-۵- ارزیابی اعتبار و شهرت

در ارزیابی اعتبار و شهرت می‌بایست به اعتبار نویسنده و سازمانی که حمایت کننده منبع مورد نظر است، توجه داشت.

ارزیابی نویسنده:

- چه کسانی مقاله را نوشته‌اند؟

- آیا نویسنده در موضوع منبع تبحر دارد؟

- آیا نویسنده دارای مدرک دانشگاهی معتبری است؟

- آیا طرح پژوهشی مناسبی دارد؟

- آیا یافته‌های منبع قابل اثبات است؟

شناسایی صاحبان اندیشه، شهرت و اعتبار آنها در ارزیابی صفحات وب از ضروریات است پس:

- حامی صفحه [۴] یا فردی که مسئولیت حقوقی و معنوی سایت را عهده‌دار است مشخص نمایید. کاربران باید بتوانند ناشر یا حامی صفحه وب را شناسایی کنند به گونه‌ای که ارزش‌ها، اندیشه و اهداف وی مشخص شود. این بررسی با مراجعه به بخش‌هایی از صفحه که با "About Us" or "Mission" مشخص شده‌اند انجام می‌شود. حامی صفحه وب، باید علاوه بر شماره تماس و آدرس پست الکترونیکی به صورت متمایز مشخص شده باشد (Smith, 2001).

- پدیدآور را مشخص کنید. گاه کاربران در اطلاعات بازیابی شده آنقدر غرق می‌شوند که پدیدآورنده اثر و اطلاعات زمینه‌ای وی را از یاد می‌برند و به آن توجهی نمی‌کنند. در مورد وب سایت سازمان‌ها و بسیاری از سایت‌های دیگر امکان دارد که اطلاعات مربوط به پدیدآورنده مطالب ذکر نشده باشد؛ در این صورت اگر امکان آن وجود داشته باشد با برقراری ارتباط با مدیر سایت می‌توان [۵] اطلاعات مفیدی به دست

آورد، به علاوه اطلاعاتی که سازمان‌ها تحت نام اینترنتی خود ارائه می‌کنند، اغلب تحت نظارت کارمندان و متخصصان موضوعی است و در صورت معتبر بودن آن سازمان، مشکلی در مورد عدم شناخت پدیدآورنده نخواهد بود. در عین حال مشخص کردن صاحب اندیشه در هر سایتی نشان دهنده دقت نظر و احترامی است که طراحان آن، به تفکر انتقادی مخاطبان خویش دارند (Smith, 2001).

۹-۵- دسترسی پذیری

دسترسی به منابع اطلاعاتی در اینترنت ممکن است به شیوه‌های مختلفی محدود شود (از جمله زبان منبع، نیاز به ثبت‌نام، نیاز به اثبات صلاحیت یا عضویت در یک سازمان خاص) (خادمیان، ۱۳۸۲-۱۰۲). دسترسی‌پذیری بزرگ‌ترین عاملی است که مراجعان کتابخانه‌ها را به پای میز کامپیوتر کشانده. محیط مجازی وب، محدودیت زمانی و مکانی کاربران را از میان برداشته است و با ارایه انبوهی از اطلاعات، آنان را در ظاهر از کتابخانه‌ها بی‌نیاز ساخته است. اما کاربران غالباً فراموش می‌کنند که اغلب اطلاعات علمی و مستند در پایگاه‌ها ارایه شده و دسترسی به آنها برای همه ممکن نیست. از سویی کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی به طراحی وب‌سایت‌های خود پرداخته و دسترسی‌پذیری اطلاعات را از طریق شبکه‌ها و پایگاه‌های پیوسته نیز فراهم آورده‌اند. حرکت به سوی شبکه‌ها و کتابخانه‌های مجازی است. در چنین محیطی که کاربران در معرض انواع اطلاعات قرار گرفته‌اند و امکان استفاده از اطلاعات ضعیف‌تر به علت سهولت بازیابی و دسترسی‌پذیری بیشتر وجود دارد باید به کاربران آموخت که کتابخانه‌ها نیز دسترسی به برخی از منابع اطلاعاتی را فراهم نموده‌اند و معیارهای ارزیابی منسجمی بر این انتخاب‌ها و گزینش‌ها تأثیر داشته است.

- دسترسی‌پذیری در صفحه‌ها یا نحوه ارایه و نظم‌دهی اطلاعات در صفحه

و نحوه اطلاعات در صفحات وب از اهمیت فراوانی برخوردار است. نوع سازماندهی اطلاعات، تعریف پیوندهای فرامتنی، امکان استفاده از جستجو و مرور، میزان تعامل با کاربر و کاربر مدار بودن، سرعت بارگذاری اطلاعات، ارائه قابل فهم و ساختارمند و به بیانی وجود سازماندهی در ارائه اطلاعات دسترسی پذیری را سهولت می‌بخشد و کاربران را از سردرگمی می‌رهاند.

نسبت به واژه‌هایی چون "etc"، "related links"، "additional sites" و links حساس باشید. پیوندها را بررسی کنید. ارائه ارجاعات کور، غیرفعال یا نامربوط از اعتبار اطلاعات ارائه شده می‌کاهد (Barker, 2004).

این بخش از کار به امکانات تکنولوژیکی و مهارت در طراحی این نظام‌ها بستگی دارد و توجه به آن، در ارزیابی صفحات وب از اهمیت فراوانی برخوردار است.

۱۰-۵- قیمت

هزینه لازم برای دسترسی به اطلاعات یکی از مواردی است که به هنگام استفاده از اطلاعات باید به آن توجه داشت. اطلاعات با ارزش پایگاه‌های اطلاعاتی معتبر دنیا به صورت اشتراکی ارائه می‌شوند. گاهی استفاده از چکیده و اطلاعات کتابشناسی رایگان است اما برای دریافت متن کامل نیاز به پرداخت وجه هستید. در نتیجه شما باید ارزش نسبی پرداخت هزینه‌ها را به محتوایی که دریافت خواهید کرد تخمین زده و با این دید که ارزش اطلاعات به محتوای آنهاست تصمیم‌گیری کنید.

۱۱-۵- سهولت استفاده و کاربرپسندی

رعایت بسیاری از معیارهای ارزیابی قبلی، در سهولت استفاده و کاربرپسندی (رضایت‌مندی کاربر) سایت‌ها مؤثرند. استفاده از تصویرها و راهنما برای راهنمایی کاربران از اصولی است که باید مورد توجه قرار گیرد، اما عواملی که عمدتاً در زمینه کاربرپسندی مورد توجه قرار می‌گیرند، قابلیت دسترسی به منابع، نحوه ارائه و نظم‌دهی

اطلاعات، امکان حرکت در سراسر منابع، امکان جستجوی و مرور منبع، روشن و ساده بودن ارتباط صفحات و برگشت به صفحه اصلی با یک تپه است.

- آیا اطلاعات مربوط به پشتیبانی کاربر (مثل help و about و برقراری تماس (contact)

در سایت وجود دارد؟

- آیا استفاده از منبع آسان است؟

- آیا دسترسی به منابع، آسان صورت می‌گیرد؟

- آیا منبع به صورتی آسان و کاربرپسند طراحی شده است؟

- آیا اطلاعات به آسانی پیدا می‌شود؟

- آیا امکان جستجو وجود دارد؟

- آیا اطلاعات کمکی وجود دارد؟

- آیا پیغام‌های سیستم، بامعنا و مفید هستند؟

- آیا اطلاعات آموزشی، ارائه شده؟

- آیا امکان ایجاد تعامل و ارتباط وجود دارد؟ (کوک، ۱۳۸۲، ص ۱۱۵-۱۱۴)

سایت چگونه عمل می‌کند؟ عملکرد سایت، به مفید بودن و راحتی استفاده و کاربرپسندی سایت مربوط می‌شود. اولین سؤال در این زمینه به هماهنگی و مناسب بودن سایت با نیازهای محققان، استفاده‌کنندگان و ارائه اطلاعات است که آنها از سایت انتظار دارند. بعد جستجوگران بایستی صفحه اصلی سایت را آزمایش کنند و نحوه و آسانی حرکت در سایت و برگشت به صفحه اصلی وب سایت را بررسی کنند. آیا سایت به سادگی قابل فراخوانی است؟ آیا حرکت از یک صفحه به صفحه دیگر ممکن است؟ آیا پیوندها به همان جایی راهنمایی می‌کنند که مورد انتظار است؟ آیا می‌توان از سایت به عنوان یک "الگو" استفاده کرد؟

۱۲-۵- تعامل

- ارتباط دو طرفه بین استفاده کننده و مؤلف یا ارتباط با ایجاد کننده، هماهنگ کننده یا مؤلف سایت، برای درک واکنش کاربران ضروری است.
- آیا یافتن حداقل یک پیوند برای ارتباط از طریق پست الکترونیکی با مؤلف وبسایت یا مسئول سایت، امکان‌پذیر است؟
- آیا پیوند مربوط به ایجاد ارتباط، فعال است؟
- آیا پیوند، سریع عمل می‌کند؟
- آیا به پیغام‌هایی که فرستاده‌اید، پاسخی داده شده است؟

۶- نتیجه‌گیری

رشد روزافزون منابع اینترنتی و عدم کنترل در نشر این منابع باعث شده که منابع مورد نظر اعتبار چندانی نداشته باشند و هرچه توانایی ابزارهای کاوش آنها در رتبه‌بندی منابع با کیفیت، بالا می‌رود در نهایت این کاربر است که می‌بایست منابع مفید از غیرمفید و معتبر از غیرمعتبر را تشخیص دهد و به همین دلیل کاربران باید آموزش لازم را جهت بالا بردن سواد اطلاعاتی خود ببینند تا قادر باشند منابع با کیفیت را تشخیص دهند. آنچه بیان شد ضرورت ارزیابی اطلاعات بازیابی شده در وبسایت‌های تخصصی زنان و گوشه‌ای از معیارهای آن بود که تنها به عنوان الگویی بیان شد. این معیارها با توجه به نوع کاربران و هدف از جستجو اولویت می‌یابند و لازم است به آنها تنها به دید الگویی برای ارزیابی متقصدانه و هوشمندانه اطلاعات موجود در این وبسایت‌ها توجه شود.

کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی با ایجاد و تقویت مهارت‌های اطلاع‌یابی و تفکر انتقادی در کاربران به آنها می‌آموزند که از میان انبوه اطلاعات بازیابی شده گوهر را از زباله تشخیص دهند و با استناد به منابع معتبر بر اعتبار فعالیت‌های تحقیقاتی خویش بیفزایند. آموزش این مهارت‌ها در گرو برنامه‌ریزی اصولی و مناسب این مراکز است. کتابخانه‌ها

و مراکز اطلاع‌رسانی از طریق آموزش‌های مجازی و هدفمند قادر به یاری‌رسانی به کاربران هستند و نباید در عصر دیجیتال نقش آموزشی خویش را از یاد ببرند. مهارت‌های اطلاع‌یابی و ایجاد تفکر انتقادی در کاربران کتابخانه به روش‌های مختلف انجام می‌شود. از روش‌های معمول آن، برگزاری کلاس‌های آموزشی حضوری، تهیه و توزیع بروشورهای آموزشی و ارائه آموزش‌های مجازی در محیط وب است. ارائه این آموزش‌ها مستلزم آن است که کتابداران و اطلاع‌رسانان ابتدا خود به مهارت ارزیابی و قدرت تفکر انتقادی مجهز باشند. امید آن است که با همت کتابداران و اطلاع‌رسانان در عصر دیجیتال، کاربرانی تربیت شود که قدرت ارزیابی و تفکر انتقادی را به صورت اصولی در خویش تقویت کرده باشند و در مفهوم کاربرانی مستقل به ارزیابی اطلاعات بپردازند. جامعه اطلاعاتی زمانی تحقق می‌یابد که تک‌تک شهروندان به عنوان پاره‌های جامعه از دیدی تحلیلی و منتقدانه برخوردار باشند و مبنای تصمیم‌گیری‌هایشان اطلاعات صحیح و روزآمد باشد. کتابداران با توجه به سابقه طولانی در ارزیابی منابع چاپی و پایگاه اطلاعاتی می‌بایست نقش مهمی در ارزیابی منابع اینترنتی ایفا کنند و با طراحی راهنماهای موضوعی و دروازه‌های اطلاعاتی به راهنمایی کاربران بپردازند و در آموزش کتابداری و اطلاع‌رسانی به مهارت‌های ارزیابی کیفی منابع اینترنتی توجه شود.

۷- پیشنهادها

- ۱- هر مرکز یا مؤسسه‌ای که وبسایت تخصصی ویژه موضوع زنان دارد، کیفیت و ارزشمندی سایت خود را بر اساس سیاهه و آرسی ارائه شده ارزیابی کرده و نسبت به رفع نقاط ضعف و تقویت نقاط قوت وبسایت خود اقدام کند.
- ۲- سیاهه و آرسی ارائه شده برای ارزیابی سایت‌های فارسی زبان تخصصی زنان، در پژوهشی پیمایشی مورد ارزیابی قرار گیرد و در صورت احراز شرایط لازم و استاندارد

بودن آنها این سایت‌ها، به مراجع ذی‌صلاح معرفی شده و پس از اطلاع‌رسانی لازم در باره آن، مورد استفاده همگان قرار گیرد.

۳- مراکزی که به طور تخصصی به فعالیت در موضوع زنان اشتغال دارند قبل از طراحی وب سایت برای مؤسسه خود، با استفاده از سیاهه واری ارائه شده در این پژوهش، مطالب و ترفندهایی را که قرار است در وب‌سایت خود استفاده کنند بررسی کنند تا در وقت و هزینه مؤسسه و کاربران صرفه‌جویی به عمل آید؛

۴- در پژوهشی مستقل، سایت‌های تخصصی زنان که به زبان فارسی موجود است شناسایی شده و با استفاده از سیاهه واری ارائه شده در این پژوهش مورد ارزیابی قرار گیرند تا وضعیت موجود این سایت‌ها در سطح کشور مشخص شود.

منابع فارسی

- ۱- آرمسترانگ، س.جی. (۱۳۸۱). "آیا به کیفیت اهمیت می‌دهیم". ترجمه عباس گیلوری. در فراگام‌هایی در اطلاع‌رسانی: در گزیده مقالات نوزدهمین کنفرانس بین‌المللی اطلاع‌رسانی پیوسته (۵-۷ سپتامبر ۱۹۹۵ لندن). تهران: مرکز اطلاع‌رسانی و خدمات علمی جهادسازندگی
- ۲- اینگرید هسی - یی. "اینترنت: سازماندهی و جستجو". ترجمه قاسم آزادی. فصلنامه اطلاع‌رسانی. دوره ۱۸، شماره ۳ و ۴. [پیوسته] قابل دسترس در:
<http://www.irandoc.ac.ir. ETELA - ART/18/18 3 4 10.htm>
- ۳- عصاره، فریده (۱۳۸۱). "معیارهای ارزیابی منابع اینترنتی". فصلنامه کتاب. ۱۳(۱)، بهار، شماره پیاپی ۶۳. ص ۷۰-۶۲.
- ۴- کلاوسن هلگه. "کیفیت اطلاعات عاملی در به کارگیری اینترنت در کتابخانه‌های پژوهشی". ترجمه فاطمه فهمیم‌نیا. در فراگام‌هایی در اطلاع‌رسانی: گزیده مقالات نوزدهمین کنفرانس بین‌المللی اطلاع‌رسانی پیوسته (۷-۵ سپتامبر ۱۹۹۵ لندن). تهران: مرکز اطلاع‌رسانی و خدمات علمی جهاد سازندگی.
- ۵- کوک، آلیسون (۱۳۸۳)، راهنمای یافتن اطلاعات با کیفیت در اینترنت، ترجمه مهدی خادمیان، مشهد: انتشارات کتابخانه رایانه‌ای.

English reference

1- Dochartaigh, Niall (2002). Internet research handbook: a practical guide for students and researchers in the social sciences. London: SAGE Publications

2- December, John. "Challenges for Web Information providers". [online]. Available: <http://www.ibiblio.org/cmc/mag/1994/oct/webip.html> [5 Aug.2006].

3- Rettige, J. Beyond cool: analog models for reviewing digital resources online [online]: available at: <http://www. Onlineinc.com/onlinemag/septol/rettig.html> [2 Aug.2006]

4- Barker, Jon (2004). "Finding Information on the Internet: A Tutorial University of California". Available at: <http://www.lib.berklry.edu/TeachingLib/Guides/Internet/Evaluate.html> [5 Aug. 2006].

5- Case, Ronald. (2003) "Making Critical Thinking An Integral part of Electronic Research". School Library in Canada. 22(4). Also Available at: <http://search.epnet.com/login.aspx> [3 July 2006].

6- Engle, Michael. (2004). "The Seven Steps of the Research Process". Cornell university Library. Available at: <http://www.library.cornell.edu/olinuris/ref/research/skill1.htm%2-%20bibliog> [3 July 2006].

7- Smith, Alistair (1997). "Criteria for evaluation of Internet Information Resource" The Public - Access Computer Systems Review. 8(3). Available at: <http://www.vuw.ac.nz/staff/alastair-mith/evaln/index.htm> [5 Aug.2006].

8- Smith, Marshall L.(2001). "Critical Thinking and the Web". Darlene Lynch and Robert F. Vernon, Journal of Social Work Education, 37(2):p381-387. Available at: <http://search.epnet.com/login.aspx> [3 July 2006].

9- Standler, Ronald B. (2004). "Evaluating credibility of Information on the Internet". Available at: <http://www.rbs. Com/credible.pdf> [3 July 2006].

10- Tilloston, joy (2003). "A Portrait of the Audience for Instruction in Web Searching: Result of a Survey Conducted at Tow Canadian Universities". CJLIS/RCSIB.27(1):p3-24.